

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1925 kl. 12 m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckta motioner om beredande åt kommunerna av behörigt inflytande på beviljandet av rättigheter till rusdrycksförsäljning inom närliggande kommuner.

(2:a avd.)

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 152, av herr *Bergman m. fl.*, och den andra inom andra kammaren, nr 226, av herr *Ljunggren m. fl.*, har hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående sådan ändring i gällande bestämmelser angående rusdrycksförsäljningen, att kringliggande kommuner tillerkännas behörigt inflytande på beviljandet av försäljningsrättigheter i viss kommun och villkoren därför, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen föranledes.»

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt § 10 mom. 1 i förordningen den 31 december 1891 (nr 84) angående villkoren för försäljning av brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker hade Konungens befallningshavande att fatta beslut över väckt förslag om annan utskänkning i socken å landet än den, som kunde tillkomma innehavare av gästiveri, och skulle före beslutets meddelande kommunalnämnden och kommunalstämman i socknen avgiva utlåtande i ämnet.

Utskottet.
Historik.
1891 års
brännvins-
försäljnings-
förfordning.

Vid 1893 års riksdag väcktes en motion, II:109, om meddelande av bestämmelser i syfte att, då förslag om brännvinsförsäljningsställes inrättande inom en kommun å landet blivit väckt, den eller de kommuner, som hade något att mot förslaget erinra, måtte beredas tillfälle att härutinnan till Konungens befallningshavande, innan denna myndighet i frågan fattat sitt beslut, avgiva yttrande.

1893 års
riksdag.

Riksdagen anförde i sin i frågan den 11 april 1893, nr 33, avlåtna Bihang till riksdagens protokoll 1925. 7 saml. 10 häft. (Nr 16.)

skrivelse till Konungen följande: »Då tydligt är, att i synnerhet i de mera tätt bebyggda trakterna av vårt land, varest kommunerna oftast äro mindre till arealen, meddelande av rättighet att försälja brännvin inom en kommun kan medföra stora olägenheter för angränsande kommuner, samt, enligt vad inom riksdagen blivit upplyst, missförhållanden på skilda ställen å landsbygden uppstått särskilt till följd därav, att en och annan kommun beslutat sig för att vid medgivande av rätt till försäljning av spritdrycker förlägga lokalen för denna försäljning just vid gränsen till grannkommuner, till stort men och olägenhet för dessa, har riksdagen beslutit,

att § 10 mom. 1 i kungl. förordningen angående villkoren för försäljning av brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891 skall erhålla följande förändrade lydelse:

'1. Vill — — — — in. Kungl. Maj:ts befallningshavande kungöre därefter, att sådant förslag blivit väckt, och förelägge den eller de kommuner, som hava något att erinra mot bifall därtill, att inom viss bestämd tid inkomma med påminnelser samt fatte därefter sitt beslut i ämnet och give det ordföranden i kommunalnämnden inom den kommun, som försäljningsrätten sökt, samt vederbörande länsman till känna.'

1895 års
riksdag.

Riksdagens nyss återgivna beslut föranledde icke någon omedelbar ändring av § 10 mom. 1 i 1891 års brännvinsförsäljningsförordning. Frågan upptogs emellertid jämte vissa andra frågor i en till 1895 års riksdag avlämnad proposition, nr 41, om vissa förändringar i gällande förordning angående villkoren för försäljning av brännvin m. m.

I det till nämnda proposition fogade statsrådsprotokollet gjorde dåvarande chefen för finansdepartementet följande uttalande:

»Över den sålunda av riksdagen beslutade ändringen hava samtliga Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande avgivit infortrade underdåniga yttranden. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Stockholms* län finner ingenting att erinra mot den tanke, som innehålles i riksdagens beslut, enligt vilket prövningen av väckt fråga om inrättande av utskänkningsställe på landet skulle ske först efter det tillfälle lämnats angränsande kommuner att yttra sig i frågan, men anser det vara önskligt, att den kungörelse, varigenom andra kommuner skulle underrättas om det väckta förslaget, icke behövde utfärdas, när vederbörande länsstyrelse i alla fall prövade förslaget böra avslås; i sådant fall vore kungörelsen obehörlig och skulle endast mången gång framkalla en onödig agitation i grannkommunerna, och det låte även tänka sig, att, när länsstyrelsen vore övervägande benägen att avslå förslaget, sådant kunde försvåras, därigenom att grannkommunerna, sedan de fått del av förslaget, underlåte att protestera däremot. Samma anmärkning framställes av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Östergötlands*, *Värmlands* och *Västmanlands* län ävensom Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Hallands* län, vilken därjämte framhåller, att olägenheter för en kommun genom brännvinsförsäljning i en annan kommun ej uppstode i annat fall, än att försäljningsstället låge för nära den förstnämnda kommunen, och att man utan fara för överdrift

kunde påstå, att, där detta avstånd uppginge till minst två mil, förspordes icke de antydda olägenheterna. Då det icke vore skäl att lämna den ena kommunen anledning att blanda sig i den andras angelägenheter, utan att verkligt tvingande orsaker därtill funnes, ansåge sig Eders Kungl. Maj:ts nämnda befallningshavande icke kunna tillstyrka bifall till riksdagens förslag oförändrat. Även Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Blekinge* län anser, att inhämtandet av grannkommunernas yttranden ej borde föreskrivas för alla fall, utan endast när utskänkningslokalen vore föreslagen å plats, som vore invid eller så nära gränsen av grannkommunen, att missförhållanden vid utskänkningens utövande därigenom kunde befaras; och borde åt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnas att avgöra, när så vore förhållandet.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Gotlands* län fäster uppmärksamheten därpå, att riksdagens förslag medgiver vilken kommun som helst att yttra sig i fråga om väckt förslag om brännvinsförsäljning, oaktat såsom motiv för yttranderätten endast framhållits olägenheterna för de angränsande kommunerna. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Jönköpings* län anmärker, att en kommun såsom sådan ej kan sägas uppträda såsom sökande i fråga om brännvinsförsäljningen, varför det i slutet av förslaget förekommande uttrycket 'som försäljningsrätten sökt' borde utbytas mot annat.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Jämtlands* län påpekar, att ehuru riksdagen tydligen avsett, att endast de angränsande kommunerna borde få tillfälle säga sin mening om en föreslagen försäljningsrätt, hade dock formuleringen av stadgandet blivit sådan, att *alla* kommuner finge rätt att uttala sin mening. En sådan stilisering förde frågan utöver vad riksdagen avsett och i stället för att giva tillfälle till ett inlägg i en speciell försäljningsfråga gäve den lätt upphov till demonstrationer från föreningar och sällskap när och fjärran, vilka skulle begagna tillfället att uttala sina meningar om rusdrycksförbrukning i allmänhet och lämpligheten eller olämpligheten av gällande lagar i detta hänseende med mera dylikt, som hade intet att göra med den föreliggande frågan i och för sig. Sedan Eders Kungl. Maj:ts nämnda befallningshavande vidare såsom sin mening uttalat, att de ständiga förändringarna i försäljningslagarne för spirituosa icke vore till nytta varken för det ändamål, lagen vore avsedd att gagna, eller för lagarnes handhavande, hemställer Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att riksdagens framställning icke måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *övriga län* däremot antingen tillstyrka bifall till riksdagens hemställan eller förklara sig icke hava något mot densamma erinra.

Då jag anser vad några av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anfört om obehövligheten att infordra grannkommunernas yttrande i det fall, då vederbörande länsstyrelse ändock finner skäl avslå ett väckt förslag om brännvinsförsäljning, vara fullt giltigt, samt i likhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i *Blekinge* och *Hallands* län finner, att grannkommunernas yttranderätt ej bör ifrågakomma annat än, när det föreslagna försäljningsstället är så beläget, att verkligen någon olägenhet kan vållas grannkommunen genom den där utövade brännvinsförsäljningen, kan jag icke tillstyrka Eders Kungl. Maj:t att bifalla riksdagens förslag oförändrat, men då å andra sidan onekligen, såsom riksdagen i sin skrivelse anfört, åtminstone i vissa trakter av landet meddelande av rättighet att försälja brännvin inom en kommun kan medföra stora olägen-

heter för angränsande kommuner, anser jag en ändring av gällande bestämmelser böra vidtagas i det syfte riksdagen i sin motivering antytt. För sådant ändamål synes det böra stadgas, att, så framt gjord framställning om upplåtelse av utskänkningsrättighet icke genast varder av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande avslagen, Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande bör, därest den trakt inom kommunen, varest utskänknings skulle utövas, är så belägen, att rörelsen kan vålla olägenhet för annan kommun, låta i kyrkan inom denna kommun kungöra, att sådan framställning blivit väckt, med föreläggande för kommunen att, därest den har något att erinra mot bifall till framställningen, inom viss bestämd tid och vid förlust av rättigheten att i frågan vidare höras, till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomma med yttrande, varefter Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har att fatta sitt beslut i ämnet.»

I en i anledning av propositionen väckt motion, II:175, föreslog herr T. V. Forsell, att riksdagen med avslag å ovannämnda proposition, i vad den avsåg förändrad lydelse av § 10 brännvinsförsäljningsförordningen, måtte för sin del besluta, att paragrafen skulle erhålla i huvudsak den av 1893 års riksdag beslutade lydelsen.

Bevillningsutskottet yttrade i sitt i ärendet avgivna betänkande, nr 21, bland annat följande: »Då det av herr Forsell föreslagna stadgandet, vars formulering nära överensstämmer med ovanberörda av 1893 års riksdag antagna, i sig innefattar bestämmelser, vilka synas utskottet till sin omfattning gå längre än som för det avsedda ändamålet torde vara erforderligt samt även kunna — på sätt i statsrådsprotokollet anförts — föranleda vissa olägenheter, men däremot den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse synes utskottet tillfredsställande, får utskottet förorda antagande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag».

Riksdagen antog Kungl. Maj:ts proposition i nämnda del.

1895 års
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.

I kungl. förordningen den 24 maj 1895 (nr 42) angående villkoren för försäljning av brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker fick § 10 mom. 1 den sålunda av riksdagen antagna lydelsen.

1905 års
brännvinsför-
säljningsför-
ordning.

Kungl. förordningen den 9 juni 1905 (nr 36) angående försäljning av brännvin innehöll i 13 § ett mot ovannämnda bestämmelse i § 10 mom. 1 i förut gällande brännvinsförsäljningsförordning svarande stadgande. Det föreskrevs nämligen där: »Varder framställningen» — om rätt till annan detaljhandel med brännvin i socken å landet än den utskänkning, som kunde tillkomma innehavare av gästgiveri — »icke genast av Kungl. Maj:ts befallningshavande avslagen, låte Kungl. Maj:ts befallningshavande, därest trakt inom kommunen, varest detaljhandel skulle utövas, är så belägen, att rörelsen kan vålla olägenhet för annan kommun, i kyrkan inom denna kommun kungöra, att sådan framställning blivit väckt, med föreläggande för kommunen att, därest den har något att erinra mot bifall till framställningen, inom viss bestämd tid och vid förlust av rättigheten

att i frågan vidare höras, till Kungl. Maj:ts befallningshavande inkomma med yttrande».

Gällande förordning den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker innehåller i 17 § 4 mom. följande bestämmelse: »Sedan de i 3 mom. omnämnda utlåtanden» — i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistrat och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalstämma — »till Konungens befallningshavande avgivits, har Konungens befallningshavande, där ansökning» — d. v. s. för ändamålet bildat bolags ansökning om rätt till detaljhandel med rusdrycker inom viss kommun — »ej genast varder avslagen, att, om rörelsen kan antagas vålla olägenhet för angränsande kommun, över ansökningen infordra yttrande från stadsfullmäktige eller kommunalstämma i sådan kommun».

1917 Års
rusdrycks-
försäljnings-
förordning.

I fråga om sistberörda bestämmelse, som föreslagits av nykterhetskommittén, har denna i sitt den 5 januari 1914 avlämnade betänkande (del V) yttrat följande: »Tillräckliga skäl synas — — — — ej förefinnas att, på sätt nu är stadgat, lämna angränsande kommun tillfälle att yttra sig endast då fråga är om upplåtande av rättighet å landet».

Däremot har icke, såvitt utskottet kunnat finna, någon motivering förbragts för borttagandet av bestämmelsen därom, att förutsättningen för hörande av angränsande kommun skulle vara, att trakt inom kommunen i fråga, varest detaljhandel med rusdrycker skall utövas, är så belägen, att rörelsen kan vålla olägenhet för annan kommun.

Vid 1921 års riksdag väcktes av herr Nilsson i Landeryd m. fl. en motion, II:247, vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till sådan förändring av gällande brännvinsförsäljningsförordning, att den yttranderätt, som enligt 17 § 3 mom. i gällande rusdrycksförsäljningsförordning tillförsäkrats den kommun, varest bolag önskar bedriva detaljhandel med rusdrycker, den s. k. hemkommunen, jämväl måtte utsträckas att gälla alla övriga kommuner inom bolagets försäljningsområde.

1921 Års
riksdag.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott yttrade i sitt i anledning av motionen avgivna utlåtande, nr 3, följande:

»Utskottet kan för sin del till fullo instämma i den mening, som av motionärerna gjorts gällande. Det torde ej kunna bestridas, att både omfattningen av och sättet för bedrivandet av den handel med rusdrycker, som tillkommer bolag av här ifrågakvarande slag, äger betydelse för hela försäljningsområdet, varför det måste anses vara av vikt för alla kommuner inom detsamma att få tillfälle att framföra sin mening både då fråga är om nybildande av och om förnyad oktroy för dylikt bolag.»

Med anledning av vad sålunda anförts hemställde utskottet, »att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till

Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till sådan förändring av gällande brännvinsförsäljningsförordning, att den yttranderätt, som enligt § 17 mom. 3 av nämnda förordning är tillförsäkrad spritförsäljningsbolags hemkommun, jämväl utsträcker att gälla alla övriga kommuner inom bolagets försäljningsområde.»

Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket ärendet därefter hänvisades, hemställde i sitt utlåtande nr 9, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut. Till stöd här för anförde utskottet följande:

»Andra kammarens beslut måste anses innebära, att jämväl kommun, som icke är försäljningsbolagets hemkommun, skulle äga att utöva samma inflytande som hemkommunen med avseende å detaljhandel med rusdrycker. Härigenom skulle en fullständigt ny princip införas i rusdrycksförsäljningslagstiftningen, som för närvarande icke tillerkänner annan än hemkommunen sådant inflytande.

Förändringen innebär alltså ett frångående av det av statsmakterna år 1917 för hemkommunen beslutade s. k. kommunala vetot rörande försäljning av rusdrycker. En sådan lagändring, vilken, på samma gång dess värde ur nykterhetssynpunkt måste anses tvivelaktigt, även skulle medföra betydande praktiska olägenheter vid avgörandet av frågor rörande försäljningsbolags detaljhandel med rusdrycker, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka.»

Första kammaren biföll sitt tillfälliga utskotts hemställan, och hade alltså frågan för 1921 års riksdag förfallit.

1923 års
riksdag.

År 1923 väcktes av herr Johanson i Huskvarna en motion, II: 126, vari hemställdes, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i gällande rusdrycksförsäljningsförordning, att, innan bolag beviljas sökt rättighet till detaljhandel med rusdrycker, Kungl. Maj:ts befallningshavande skall infordra yttrande i ärendet från kommunalstämmorna och stadsfullmäktige i alla de kommuner, som anses komma att utgöra bolagets försäljningsområde».

Bevillningsutskottet anförde i sitt i anledning av motionen avlämnade betänkande, nr 15, bland annat följande:

»Beträffande själva sakfrågan vill utskottet framhålla, att några särskilda försäljningsområden icke tilldelas detaljhandelsbolagen. Däremot har, på sätt framgår av 36 § rusdrycksförsäljningsförordningen, varje kommun sitt hemortsbolag, vilket anvisas av kontrollstyrelsen i de fall, där bolag icke idkar utminuterung av rusdrycker inom kommunen. De kommuner, för vilka bolag utgör hemortsbolag, sägas ingå i bolagets kontrollområde. Ehuru i regel konsumenter av spritdrycker vid inköp pläga anlita hemortsbolaget, torde dock rätten att för inköp använda annat bolag begagnas i många fall.

Motionärernas syfte synes gå ut på sådan ändring av rusdrycksförsälj-

ningsförordningen, att skyldighet ålägges Konungens befallningshavande att infordra yttrande över bolags ansökning om rättighet till detaljhandel från stadsfullmäktige och kommunalstämma i samtliga de kommuner, som kunna antagas komma att ingå i bolagets kontrollområde. Emellertid finnes vid tiden för sådan ansöknings avgörande icke något kontrollområde för den kommande oktrotiden fastställt för bolaget. Härigenom skulle ofta nog svårighet uppstå att avgöra, från vilka kommuner Konungens befallningshavande borde infordra yttrande, och detta särskilt under den närmaste framtiden, då, till följd av den år 1922 vidtagna begränsningen i detaljhandelsbolagens antal, helt säkert åtskilliga förändringar komma att äga rum i nu gällande indelning i kontrollområden. Det synes även sannolikt, att sådan svårighet skulle i särskilt hög grad uppstå, då fråga uppkomme om beviljande av rätt till filialutminuterung av spritdrycker.

Mot förslaget kan vidare den anmärkningen riktas, att ett bifall till detsamma komme att föranleda en omfattande skriftväxling utan att några egentliga fördelar vunnas för de ifrågavarande kommunerna. Konungens befallningshavande skall redan för närvarande i särskilda fall inhämta yttrande från angränsande kommuner, varjämte det givetvis står öppet för varje annan kommun, vars intressen kunna komma att beröras av den sökta handeln med rusdrycker, att, innan ansökning avgjorts, hos Konungens befallningshavande göra de erinringar, vartill ansökningen kan giva anledning. Den oinskränkta rätt att bestämma villkoren för rusdryckshandelns bedrivande, som den s. k. hemkommunen äger och vilken rätt ansetts kunna begagnas jämväl under oktrotiden, skulle säkerligen icke komma att beskäras genom den föreslagna lagstiftningen, därest icke samtidigt genom detaljerade föreskrifter bestämdes, i vad mån Konungens befallningshavande vore bunden av annan kommuns förslag rörande rusdryckshandelns ordnande. Ett införande av sådana bestämmelser skulle säkerligen medföra omfattande ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, då de innebure en rubbning av en utav de huvudprinciper, på vilka rusdryckslagstiftningen bygger. Det har därför synts utskottet som om ståndpunkt till denna fråga icke borde tagas förrän i samband med en allmän revision av denna lagstiftning. Utskottet har emellertid nyligen hemställt om avslag å ett i motionsväg framställt yrkande om skrivelse till Konungen om revision av denna lagstiftning. I sin motivering till detta avslagsyrkande (betänkande nr 12) har utskottet framhållit, att sådana erfarenheter rörande verkningarna av gällande försäljningssystem icke vunnits, att ännu några säkra slutsatser kunde dragas rörande riktningen för ett kommande reformarbete.»

På grund av vad sålunde anförts hemställde utskottet, att berörda motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Bevillningsutskottets hemställan blev av båda kamrarna bifallen, vadan frågan jämväl för 1923 års riksdag förfallit.

Det i 17 § 4 mom. av nu gällande rusdrycksförsäljningsförordning intagna stadgandet har, såsom av ovanstående redogörelse framgår, sin upprinnelse i ovanberörda vid 1893 års riksdag väckta motion och en motsvarande bestämmelse i 1895 års brännvinsförsäljningsförordning samt bör, då motivererna för nu gällande lagstiftning på området icke ge an-

*Utskottets
yttrande.*

ledning till annat, ses mot bakgrunden härav. Under sådana förhållanden lär ifrågavarande stadgande icke kunna anses innebära annat än att det lämnats åt Konungens befallningshavandes beprövande att avgöra, icke blott om sådana omständigheter kunna anses föreligga, att angränsande kommuner skola höras före upplåtandet av rätt till detaljhandel med rusdrycker inom viss kommun, utan även vilken betydelse skall tillmätas de erinringar, som tilläventyrs blivit framställda från kommuner, som avgivit yttrande i ärendet.

De vid 1921 och 1923 års riksdagar väckta förslagen inneburo, att det skulle åläggas Konungens befallningshavande att i sådant ärende höra andra kommuner än hemkommunen, och avsågs med dessa andra kommuner alla de kommuner, som ansåges komma att utgöra försäljningsområde för det bolag, som gjort ansökan om rätt till detaljhandel med rusdrycker.

Nu föreliggande motioner syfta ännu längre, i det att i desamma framställes yrkande om att »kringliggande kommuner» skola icke blott höras utan även tillerkännas »behörigt inflytande» på beviljandet av rätt till detaljhandel med rusdrycker inom viss kommun.

Enligt nu gällande rusdryckslagstiftning har det formella avgörandet i fråga om upplåtande av rätt till detaljhandel i viss kommun lagts i Konungens befallningshavandes hand. Denna myndighet är emellertid därvid bunden av vad stadsfullmäktige eller kommunalstämma i kommunen i fråga i ärendet anfört, i det att dylik rätt icke må meddelas mot deras avstyrkande eller försäljningsställesnas antal sättas högre än de tillstyrkt, varjämte Konungens befallningshavande skall vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställesnas förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman i försäljningskommunen föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat desamma. Därutöver äger Konungens befallningshavande vid upplåtelsen fästa de ytterligare inskränkningar, som kunna befinnas av behovet påkallade. Ifrågavarande bestämmelse i 17 § 4 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen torde hava tillkommit i syfte att utgöra en av de vägar, på vilka Konungens befallningshavande skulle kunna skaffa sig material och ledning vid utövandet av sistberörda befogenhet.

Av här anförda förhållanden framgår, att en bestämmelse med den i förevarande motioner åsyftade innebörden skulle stå i viss motsats till den grundprincip, på vilken rusdrycksförsäljningsförordningen i nu ifrågavarande del vilar, nämligen principen om kommunal självbestämmerätt i frågor av här antydd art. Att tillstyrka ett frångående av denna princip synes utskottet under förhandenvarande förhållanden så mycket mindre tillräddligt, som, på sätt av det följande framgår, flera skäl av mera praktisk innebörd jämväl tala däremot.

I motionerna yrkas, att kringliggande kommuner skulle tillerkännas »behörigt inflytande» på beviljandet av försäljningsrättigheter i viss kommun. Bortsett i detta sammanhang från ovanberörda principiella invändning häremot, måste det utan tvivel bliva förenat med betydande svårigheter att i en lagbestämmelse fixera innebörden av begreppet »behörigt inflytande». För att det av motionärerna uttalade önskemålet skulle tillgodoses, måste de kringliggande kommunernas medbestämmanderätt så begränsas, att denna rätt endast finge avse inskränkningar i utövan det av rusdrycksförsäljningsrörelsen. Även med en sådan begränsning skulle det dock erfordras noggrant utformade bestämmelser för att tydligt utmärka, när och i vilken omfattning Konungens befallningshavande skulle tillmötesgå sådana av de kringliggande kommunerna gjorda erinringar, som stode i strid med försäljningskommunens önsknings. Dessa bestämmelser bleve säkerligen så invecklade, att det enligt utskottets uppfattning måste krävas betydligt starkare motivering för deras genomförande än som av motionärerna förebragts.

På sätt ovan är antytt, hava föreliggande motioner avsett, att den ifrågasatta medbestämmanderätten skulle lämnas åt »kringliggande kommuner», medan det i de vid 1921 och 1923 års riksdagar väckta motionerna talades om att yttrande skulle infordras från alla de kommuner, som ansåges komma att utgöra bolagets försäljningsområde. Om föreliggande motioner med det citerade uttrycket skulle avse i stort sett detsamma som de vid 1921 och 1923 års riksdagar väckta motionerna, finner sig utskottet kunna åberopa vad utskottet vid 1923 års riksdag anfört därom, att ett bolags försäljningsområde icke är bestämt vid den tidpunkt, då bolaget gör ansökan om rätt till detaljhandel med rusdrycker. Om åter detta icke avses med berörda uttryck, utan detsamma skall fattas efter ordalydelsen, skulle detta kunna medföra, att medbestämmanderätt i ärendet skulle kunna komma att lämnas åt kommuner, belägna icke blott i annat försäljningsområde än det, försäljningskommunen komme att tillhöra, utan till och med i ett eller flera andra län än det, inom vilket försäljningskommunen är belägen. Att en sådan anordning skulle vara förenad med betydande olägenheter ligger i öppen dag och behöver här näppeligen närmare utvecklas.

Utöver här anförda skäl för avstyrkande av motionerna torde följande synpunkter av mera speciell natur vara förtjänta av beaktande.

Genom år 1922 genomförd lagstiftning (kungl. förordningen den 9 juni 1922, nr 250, om ändrad lydelse av vissa paragrafer i förordningen angående försäljning av rusdrycker) har medgivits rätt att från utminuteringsställe försända, dock ej med allmänna posten, spritdrycker till köpare inom kommun, för vilken bolaget jämlikt 36 § i rusdrycksförsäljningsförordningen är att anse såsom hemortsbolag, under det att dessförinnan spritdrycker fingo från utminuteringsställe försändas endast till köpare inom kommun, där bolaget erhållit rätt till utminutering.

Även om före genomförandet av berörda 1922 års lagstiftning andra kommuner kunde hava intresse av att förhindra upplåtandet av rätt till utminutering av spritdrycker inom viss kommun, måste dock enligt utskottets uppfattning effekten av ett dylikt förhållande och alltså även dessa kommuners intresse därav hava i väsentlig mån förminsats genom att förbudet mot försändande av spritdrycker i stort sett blivit genom 1922 års lagstiftning på området upphävt. Ty även om det skulle lyckas en kommun att förhindra meddelandet av rätt till utminutering i en angränsande kommun, tillhör dock kommunen ett visst försäljningsområde, och det står numera de kommunens medlemmar, som så önska, öppet att få sig spritdrycker tillsända från det bolag, som blivit kommunen anvisat.

Vad åter angår upplåtandet av rätt till utskänkning, ställer sig saken något annorlunda. Det torde där kunna föreligga sådana omständigheter, att upplåtandet av dylik rätt kan vålla andra kommuner så stora olägenheter, att rätten icke bör meddelas. Angränsande kommuners befogade anspråk på att icke deras intressen trädas för nära måste emellertid enligt utskottets uppfattning anses fullt tillräckligt tillgodosedda genom den nu gällande, i 17 § 4 mom. av rusdrycksförsäljningsförordningen innefattade bestämmelsen. Det må i detta sammanhang erinras därom, att det icke möter något hinder för den kommun, som finner sina intressen hotade av uppkommen fråga om upplåtande av försäljningsrättighet inom viss annan kommun, att på eget initiativ hos Konungens befallningshavande framställa de erinringar i ärendet, vartill densamma kan finna anledning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I:152 av herr Bergman m. fl. och II:226 av herr Ljunggren m. fl., om beredande åt kommunerna av behörigt inflytande på beviljandet av rättigheter till rusdrycksförsäljning inom närliggande kommuner, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 mars 1925.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar Röing, Wohlin, Rune, Pers, Bärg, Borell, Johan Bergman, Jönsson i Boa, Johansson i Kullersta, Lithander, Hedlund i Östersund, Bengtsson i Kullen, Björnsson, Heyman, Alexis Björkman, Clemedtson, Björklund, Olsson i Gävle, Elof Ljunggren och Nilsson i Hörby.

Reservationer:

av herrar *Bärg, Pers* och *Olsson* i Gävle, vilka yrkat, att utskottet skulle hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag, innefattande ändring i gällande rusdrycksförsäljningsförordning i sådan riktning, att det ålägges Konungens befallningshavande att före beviljandet av rätt till detaljhandel med rusdrycker inom viss kommun infordra yttrande från stadsfullmäktige eller kommunalstämma i kringliggande kommuner; samt

av herrar *Bergman, Alexis Björkman* och *Elof Ljunggren*, vilka ansett, att utskottets betänkande borde haft följande innehåll:

»I två likalydande — — — lika med utskottsmajoritetens uttalande sid. 1—7 — — — ses mot bakgrunden härav.

Med ifrågavarande bestämmelse åsyftades att bereda Konungens befallningshavande upplysning för den närmare prövning av ärendet, vilken åligger nämnda myndighet. Detta syfte innebar därmed givetvis även att i sak bereda kringliggande kommuner ett visst medinflytande på avgörandet om försäljningstillstånd och villkoren därför. Detta framgår redan av motiveringen i den motion av 1893, som är utgångspunkten för lagstiftningsåtgärden i detta avseende. Det framgår även av 1911 års nykterhetskommittés på sin tid givna motivering för bestämmelsen, vilken motivering i denna punkt låg till grund för riksdagens beslut 1917 att godkänna 17 § 4 mom. i gällande förordning angående försäljning av rusdrycker, utfärdad den 14 juni sistnämnda år.

Det är ju också självklart, att detta måste ha varit ett syftemål med ifrågavarande moment. Vartill skulle det väl tjäna att inhämta kringliggande kommuners utlåtande, därest icke meningen vore, att något avseende borde fästas vid sådana utlåtanden?

Lagstiftningen har velat förbehålla åt den kommun, där rusdrycksförsäljnings inrättande ifrågasättes, att kunna säga ett avgörande nej därtill; om denna kommun åter för sin del förklarar sig villig medgiva det, har Konungens befallningshavande att pröva, huruvida olägenheter kunna befaras samt huruvida något verkligt behov och överhuvud tillräckliga

skäl kunna anses föreligga för det sålunda av kommunen med större eller mindre majoritet medgivna tillståndet. Enligt författningens anda är försäljning av rusdrycker något som icke bör uppmuntras, utan endast under vissa förutsättningar ansetts kunna på viss tid tillåtas. Det måste anses strida mot denna tankegång att, därest t. ex. — såsom flerstädes inträffat — kommunalrepresentationen med ytterst knapp majoritet (i ett nyligen inträffat fall endast med ordförandens utslagsröst) uttalat sig för beviljande av visst försäljningstillstånd, men kringliggande, av sakens utgång i hög grad intresserade kommuner företett en synnerligen stark opinion emot det, tillstånd det oaktat beviljas. Det är icke att undra på, om en utbredd och stundom ganska upprörd folkmening finner en sådan utgång svärförklarlig och begär lagstiftningens förtydligande, på det sådana händelser icke måtte upprepas. Det ständiga återkommandet av motioner i detta syfte är tydligen ett uttryck för samma folkmening. Åtminstone mot en bestämmelse av den innebörd, att försäljningstillstånd ej borde medgivas utan viss kvalificerad majoritet, därest en allmännare opinion i motsatt riktning giver sig tillkänna i kringliggande kommuner, torde väl ingen allvarligare invändning med fog kunna göras.

Under hänvisning till vad här ovan och i övrigt i motionernas motiveering anförts hemställas,

att riksdagen måtte, med bifall till förevarande, likalydande motioner I: 152 och II: 226, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående sådan ändring i gällande bestämmelser angående rusdrycksförsäljningen, att kringliggande kommuner tillerkännas behörigt inflytande på beviljande av försäljningsrättigheter i viss kommun och villkoren därför, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen föranledes.»